# Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2601/2010, ECLI:CZ:NS:2010:25.CDO.2601.2010.1

**Číslo:** 48/2011

**Právní věta:**

Nárok na náhradu škody způsobené výkonem veřejné moci může být vůči státu úspěšně uplatněn pouze tehdy, nemůže-li poškozený úspěšně dosáhnout uspokojení své pohledávky vůči dlužníku, který je mu povinen plnit; v případě probíhajícího konkursu na majetek dlužníka vedeného podle zákona č. 328/1991 Sb. může věřiteli škoda vzniknout až tehdy, nebude-li jeho nárok vůči dlužníku uspokojen ani v rámci konkursu. Za nedobytnou je možno pohledávku považovat již ke dni, kdy žalobce obdržel plnění na základě pravomocného rozvrhového usnesení bez ohledu na to, že dosud nebylo vydáno rozhodnutí o zrušení konkursu.

**Soud:** Nejvyšší soud

**Datum rozhodnutí:** 25.08.2010

**Spisová značka:** 25 Cdo 2601/2010

**Číslo rozhodnutí:** 48

**Číslo sešitu:** 4

**Typ rozhodnutí:** Rozsudek

**Hesla:** Náhrada škody, Odpovědnost státu za škodu

**Předpisy:** předpisu č. 328/1991Sb.
§ 13 předpisu č. 82/1998Sb.
§ 442 odst. 1 obč. zák.

**Druh:** Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

**Sbírkový text rozhodnutí:**

*Žalobce se proti žalovanému státu domáhal zaplacení částky 13 433 100 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody, která mu měla vzniknout ztrátou pohledávky vůči obchodní společnosti P. Č., a. s., a to v důsledku nečinnosti Městského soudu v Praze.*

*O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 16. 7. 2009 uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 13 433 100 Kč s úroky z prodlení specifikovanými ve výroku rozsudku a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Vyšel ze zjištění, že žalobce se žalobou ze dne 26. 11. 1996 u Krajského obchodního soudu v Praze (poté Městského soudu v Praze) domáhal proti právní předchůdkyni společnosti P. Č., a. s., zaplacení mimo jiné částky 13 433 100 Kč s příslušenstvím, že rozsudkem ze dne 7. 1. 2004 Městský soud v Praze uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 13 433 100 Kč s příslušenstvím a ve zbytku žalobu zamítl; rozsudek nabyl právní*

*moci 3. 3. 2004. Dne 13. 1. 2004 rozhodla mimořádná valná hromada P. Č., a. s., o zrušení společnosti s likvidací, usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2005 pak na ni byl prohlášen konkurs. Usnesením Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 30. 8. 2004 byla k návrhu žalobce nařízena exekuce proti P. Č., a. s., pro vymožení 13 433 100 Kč s příslušenstvím, avšak dne 17. 3. 2006 zrušil soudní exekutor exekuční příkaz s tím, že žalobce přihlásil svou pohledávku do konkursního řízení a ta byla uznána. Na základě takto zjištěného skutkového stavu dospěl soud prvního stupně k závěru, že předpoklady odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem – průtahy v řízení – podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) /dále též jen „zákon"/ jsou splněny. V řízení vedeném u Krajského obchodního soudu v Praze a později u Městského soudu v Praze došlo k průtahům v řízení v délce čtyř let a pěti měsíců, přičemž pokud by k nim nedošlo, měl by žalobce reálnou šanci svou pravomocně přisouzenou pohledávku proti P. Č., a. s., vydobýt v exekučním řízení zpeněžením majetku, jehož hodnota ještě v letech 2000 až 2003 převyšovala pohledávku žalobce.*

*K odvolání žalované M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 14. 4. 2010 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Vyšel ze zjištění, že usnesením Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010 bylo odmítnuto dovolání žalobce proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 3. 2008, kterým bylo potvrzeno rozvrhové usnesení Krajského soudu v Praze, podle něhož má žalobci připadnout 36 369,40 Kč, a ze zprávy Krajského soudu v Praze ze dne 30. 3. 2010, že po rozhodnutí o dovolání bude plněn rozvrh a že skončení řízení lze očekávat za 3 měsíce, takže konkurs je nyní (v době rozhodování odvolacího soudu) ve fázi plnění rozvrhového usnesení a dosud nebyl podle § 44 odst. 1 písm. b) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, zrušen. Odvolací soud dospěl tak k závěru, že žaloba je předčasná, neboť v souladu s pravidlem uvedeným v § 154 o. s. ř. musí škoda existovat nejpozději v době, kdy soud o uplatněném nároku rozhoduje. Za situace, kdy konkursní řízení stále probíhá (je ve fázi plnění rozvrhového usnesení), nelze dovodit, zda a v jaké výši žalobci vznikne škoda, jestliže škoda vzniká až v okamžiku, kdy se právo na plnění proti dlužníkovi fakticky stalo nevymahatelným a je vyloučeno, aby bylo uspokojeno (v této souvislosti odvolací soud odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1665/2004 a 25 Cdo 1536/2003); teprve nebude-li nárok uspokojen v rámci konkursního řízení, vznikne žalobci majetková újma.*

*Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které odůvodňuje podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. Namítá, že ke dni vyhlášení napadeného rozsudku odvolacího soudu (14. 4. 2010) již bylo žalobci vyplaceno plnění podle pravomocného rozvrhového usnesení ve výši 36 369,40 Kč, takže došlo k veškerému vypořádání majetku z konkursní podstaty a nelze již o něm opětovně rozhodovat, a bylo tedy postaveno na jisto, že ačkoliv mu náleží podle pravomocného rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 1. 2004 od P. Č., a. s., 13 433 100 Kč s příslušenstvím, dostalo se mu od správkyně konkursní podstaty úpadce na tuto pohledávku pouhých 36 369,40 Kč. Stanovení výše škody není závislé na zrušení konkursu, nýbrž na stanovení výše plnění z podstaty jednotlivým věřitelům a výplatě. Žalobce spatřuje procesní pochybení odvolacího soudu, který rozhodoval bez konkursního spisu Krajského soudu v Praze a na jednání dne 14. 4. 2010 rozhodoval v jiném složení senátu (senátu nepředsedal JUDr. Č. S., nýbrž JUDr. J. C.), aniž by byli účastníci o této skutečnosti informováni a měli možnost se ke složení senátu vyjádřit. Jelikož odvolací soud nerespektoval §§ 132, 153, 157 odst. 2 a 213 o. s. ř., čl. 1, 3 odst. 3, 36 odst. 1, 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a čl. 90 a čl. 96 odst. 1 Ústavy ČR, žalobce navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.*

*Žalovaná se ve vyjádření k dovolání zcela ztotožnila s napadeným rozhodnutím a navrhla, aby dovolání bylo jako nedůvodné zamítnuto.*

*N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.*

**Z o d ů v o d n ě n í :**

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem, věc projednal podle § 242 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je důvodné. Vzhledem k tomu, že dovoláním napadený rozsudek byl vydán dne 14. 4. 2010, Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném po 1. 7. 2009.

Nesprávné právní posouzení věci [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.] může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 13 odst. 1, věty první, zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

Uvedené ustanovení zakládá objektivní odpovědnost státu (bez ohledu na zavinění), jíž se nelze zprostit a která předpokládá současné splnění tří podmínek: 1) nesprávný úřední postup, 2) vznik škody a 3) příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem a vznikem škody. Protože zákon č. 82/1998 Sb. obsahující zvláštní úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou orgánem státu blíže nedefinuje pojem škody ani neupravuje rozsah její náhrady, je třeba v této otázce vycházet z ustanovení občanského zákoníku.

Podle § 442 odst. 1 obč. zák. hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).

Škodou zákon míní újmu, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (spočívá ve zmenšení jeho majetkového stavu) a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především penězi. Ušlý zisk je v podstatě ušlým majetkovým prospěchem a spočívá v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku poškozeného, které bylo možno – kdyby nebylo škodné události – důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí (stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR Cpj 87/1970, publikované pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1971). Charakter ušlého zisku má i majetková újma představovaná ztrátou majetkového přínosu, který poškozený jakožto věřitel mohl od svého dlužníka očekávat při obvyklém sledu událostí, nebýt nesprávného úředního postupu. Takovému věřiteli nepochybně ušel majetkový přínos v hodnotě uplatněné pohledávky, neboť tím, že mu nebyla dlužníkem zaplacena, nezvětšil se jeho majetkový stav, ačkoliv bylo možno důvodně očekávat, že se tak, například na základě soudního rozhodnutí, stane. Vznik škody na straně věřitele v takovém případě předpokládá, že jeho právo na plnění proti dlužníkovi není uspokojeno, resp. že jeho pohledávka se stala nevymahatelnou (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. 25 Cdo 145/2002, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí NS pod C 1820).

Poškozený je povinen vznik škody na své straně prokázat a v řízení o nároku na náhradu škody tak na žalobci leží důkazní břemeno o tom, že škoda vznikla. Aby byl splněn tento zákonný předpoklad, musí škoda existovat nejpozději v době, kdy soud o uplatněném nároku rozhoduje. I pro rozhodování soudu o nároku na náhradu škody platí totiž ustanovení § 154 o. s. ř., které stanoví, že pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení. To znamená, že rozhodující je skutkový stav věci, jaký je v době, kdy soud vyhlašuje své rozhodnutí, a nikoliv stav, který s větší či menší pravděpodobností v nejbližší době nastane. Neexistuje-li škoda v době rozhodování soudu o uplatněném nároku na její náhradu, byl nárok uplatněn předčasně, což má za následek zamítnutí žaloby, tzv. „pro tentokrát“,

aniž by bylo třeba zabývat se splněním dalších předpokladů odpovědnosti za škodu. Tento přístup je ostatně v souladu s obecným pravidlem, že nárok na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem může být vůči státu úspěšně uplatněn pouze tehdy, nemůže-li poškozený úspěšně dosáhnout uspokojení své pohledávky vůči dlužníku, který je mu povinen plnit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1404/2004, publikované v Souboru civilních rozhodnutí NS, pod C 3031). V případě probíhajícího konkursu na majetek dlužníka (stav k okamžiku vyhlášení rozsudku odvolacího soudu) to znamená, že věřiteli může škoda vzniknout až tehdy, pominou-li účinky prohlášeného konkursu, neboť teprve nebude-li nárok vůči dlužníku uspokojen ani v rámci konkursu, vzniká majetková újma (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2003, sp. zn. 25 Cdo 803/2003, publikovaný pod č. 6 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2007).

Názor odvolacího soudu, že v době probíhajícího konkursního řízení na majetek dlužníka nemohla žalobci jako věřiteli ještě vzniknout škoda, spočívající v neuspokojení pohledávky, je v obecné rovině správný a odpovídá ustálené judikatuře dovolacího soudu. Je však nepřesný v konkrétním posouzení, neboť představuje–li škoda majetkovou újmu v podobě zkrácení majetkového stavu poškozeného, nelze vznik škody bez dalšího spojovat s formálním ukončením konkursního řízení, tj. s právní mocí usnesení o zrušení konkursu; rozhodující je skutkové zjištění, že žalobce prokazatelně již nemůže vůči svému dlužníku úspěšně dosáhnout uspokojení pohledávky.

Podle § 30 odst. 1 zákona č. 329/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, po právní moci usnesení o schválení konečné zprávy a vyúčtování odměny a výdajů správce předloží správce soudu návrh na rozvrh a upravený seznam přihlášek, v němž uvede, kolik by mělo být pro každou pohledávku vyplaceno. Po přezkoumání věcné správnosti návrhu vydá soud rozvrhové usnesení.

Podle § 44 odst. 1 písm. b) tohoto zákona soud usnesením zruší konkurs, ve kterém nedošlo k potvrzení nuceného vyrovnání, po splnění rozvrhového usnesení.

Z této právní úpravy finální fáze konkursního řízení je zřejmé, že vydání usnesení o zrušení konkursu představuje ukončení konkursního řízení po formální stránce, které se nedotýká jeho výsledků, tj. nemění nic na poměru, v jakém rozsahu byly nároky věřitelů uspokojeny podle rozvrhového usnesení. Z hlediska definice vzniku škody, spočívající ve ztrátě pohledávky, tedy již samo pravomocné rozvrhové usnesení znamená verdikt o tom, nakolik bude pohledávka uspokojena, resp. naopak v jaké výši ji lze považovat za nedobytnou, neboť ani v rámci konkursu ji nebylo možno pro věřitele vymoci. V posuzovaném případě ke dni vydání rozhodnutí odvolacího soudu bylo v právní moci rozvrhové usnesení (dotčeno nebylo ani rozhodnutím dovolacího soudu), podle nějž žalobce obdržel plnění, takže je zřejmé, že ve zbývajícím rozsahu byla již k tomuto okamžiku pohledávka nedobytná, a to bez ohledu na to, že dosud nebylo vydáno rozhodnutí o zrušení konkursu, které ovšem na pozici věřitele již ničeho nemůže změnit.

Ze všech těchto důvodů vyplývá, že výklad ustanovení o vzniku škody v rozhodnutí odvolacího soudu není přesný, právní posouzení této otázky není správné a uplatněný dovolací důvod je naplněn [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.]. Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, odst. 3, věta první, o. s. ř.).